

عنوان: از زرده تا دنا (پژوهشی در فرهنگ و اساطیر قوم لر)

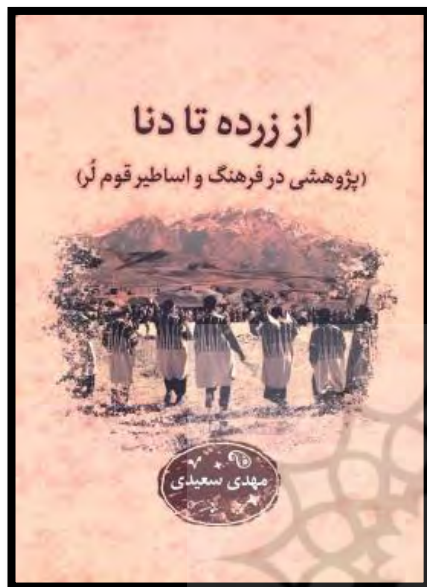
نویسنده: مهدی سعیدی

انتشارات: آرون

سال انتشار: ۱۳۹۸

صفحات: ۱۵۴

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

کتاب از زرده تا دنا مجموعه‌ای پژوهشی است که بخش‌هایی از فرهنگ و اساطیر قوم لر در منطقه دنا را بازگو می‌کند. مطالب کتاب در ده فصل تنظیم شده و نویسنده هدف از این پژوهش را «یافتن هزاران نکته ناب در فرهنگ مردم

می‌داند که به سختی می‌توان ردی از آنها در نوشته‌های دیگر گرفت.» (ص ۵) نقطه آغازین این حرکت، پرداختن به موضوعات اسطوره‌ای و جستجوی نشانی از آنها در منطقه لردگان است. از این رو، بر اساس روایات و ادبیات عامیانه، معابد میترا در منطقه ردیابی و قصه‌ها و مکان‌های مربوط بررسی شده است. همچنین در این فصل، نام‌های مختلفی که تصور می‌شود با نام میترا هم‌تباری داشته باشند، مورد مذاقه زبان‌شناختی قرار گرفته است.

در فصل دوم، به موضوع شاهنامه‌خوانی در میان قوم لر پرداخته شده است. شاهنامه در ادبیات شفاهی قوم لر جایگاه رفیعی دارد و در اغلب ترانه‌سرایی‌ها و حتی زمزمه‌های درونی مردم می‌توان نشانی از اشعار بلند این یادگار تمدنی ایران را مشاهده کرد. نویسنده در این فصل، به اشتراکات فرهنگی و زبانی میان شاهنامه و گویش لری اشاره کرده و نام‌هایی با ریشه‌های اسطوره‌ای را ذکر کرده است که وابستگی عمیقی به شاهنامه دارند. از جمله این نام‌ها می‌توان به نام شهر سی‌سخت، سمیرم، تل‌خسرو، پیر

خسرو و باره کاوس، چاه بیژن و کوه مهرباب و سنگ تخت منیژه اشاره کرد. (صص ۵۰ و ۵۱) علاوه بر موارد پیش گفته، فرهنگ سلحشوری و حماسی قوم لر نیز تحت تأثیر آموزه‌های حماسی و اسطوره‌ای شاهنامه است و از این روست که فرهنگ مردم لر آمیخته با حماسه و رشادت‌های فراوان در تاریخ کهن این سرزمین است.

فصل‌های بعدی کتاب به صورت موضوعات فرهنگ مردمی گردآوری و در مورد آنها نکات ناب و دست‌اولی طرح شده است. در فصل سوم، واژه‌ها، عبارات و اصطلاحات لری به صورت «نمونه‌ای از خروار با نظایر اسطوره‌ای، ادبی و تاریخی» (ص ۵۹) آورده شده است. از جمله لغاتی که در کتاب آمده، «پیشه» است به معنی دو رنگ متضاد و غالباً سیاه و سفید که به معنی مجازی دورو و فریبکار به کار می‌رود. (ص ۶۰) در شاهنامه رستم به هومان می‌گوید:

بزرگان که از تخمه ویسه‌اند

دوروی‌اند و با هرکسی پیسه‌اند

در فصل جانوران در فرهنگ و اساطیر قوم لر، جانورانی مانند گاو، سگ، خروس، لاک‌پشت، کبک، مار و کپوکچی مورد مطالعه قرار گرفته‌اند و باورهای مردمی پیرامون آنها در این فصل آمده است؛ به طور مثال مردم منطقه داستان لاک‌پشت را زنی می‌دانند که به نان بی‌حرمتی کرده و خداوند او و تمام خانواده‌اش را به صورت سنگی به پشت و رو درآورده است. (ص ۸۰)

در گذشته، آیین طلب باران از جمله آیین‌های متداول در مناطق کم‌باران بود. کوهستانی بودن منطقه و نیاز به مرتع سرسبز برای دامپروران منشأ پیدایش این آیین در میان مردم منطقه شده است. «در برخی روستاهای گچساران، جوانان روستا رسم باران خواهی را با نام *یاالله بروننی* راه می‌اندازند.» (ص ۹۴) طلب باران از خداوند و آداب و رسومی که برای برپایی آن اجرا می‌شود، زیباترین صحنه‌ها را در طبیعت زیستی مردمان آن منطقه به نمایش می‌گذارد.

از آیین‌های دیگری که کتاب به آنها پرداخته، فرهنگ یاریگری در درو است. یاریگری در درو در مناطق مختلف، نام‌های متنوعی دارد مانند کله درو در کنگاور، گل درو در خرم‌آباد، بُرآبری در الیگودرز، بُرشکنان در چهارمحال، جار شکستن در

تویسرکان و کل شکستن در لردگان «اما آنچه مشترک میان همه مردم است این باور می‌باشد که تعلق و درنگ در جمع‌آوری محصول، بدیمن است و باعث کم شدن رزق و روزی می‌شود. بنابراین کسی که عقب می‌افتد با کمک دیگران محصولش جمع‌آوری می‌گردد.» (ص ۱۴۱)

در فصول بعدی کتاب به عناصر طبیعی مانند کوه‌ها و گیاهان و موادی تأثیرگذار در زیست انسان‌ها مانند آهن پرداخته شده و باورهای پیرامون آنها مورد مذاقه قرار گرفته است.

در کتاب از زرده تا دنا، خواننده مطالب و موضوعات جذابی را در مورد فرهنگ مردم لر در می‌یابد که می‌تواند در پژوهش‌های عمیقی که در زمینه مسائل جامعه‌شناختی انجام می‌شود مورد استفاده قرار گیرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی